

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Hakala, E. & Granlund, J. (2021) Kielitietoisemmaksi opettajaksi : miksi ja miten? TLC-blogi.

URL: <https://www.tuni.fi/tlc/kielitietoisemmaksi-opettajaksi-miksi-ja-miten/>

Kielitietoisemmaksi opettajaksi – Miksi ja miten?

Kuva: Gordon Johnson, Pixabay

Oletko mahdollisesti kuluvien kuukausien aikana ajautunut osallistunut Teams-palaveriin huonolla verkkoyhteydellä? Olet valmistautunut huolellisesti, mutta huomaat kyllä muiden osallistujien ilmeistä, että olet jähmettynyt heidän ruudulleen epämartelevaan asentoon tai näytät ainakin puhuvan hidastetusti ja pätkittäin. Hallitset puheenvuorosi sisällön, olethan sen asiantuntija, mutta tavoitat kuulijasi vain osittain? Mitä teet? Miten odotat yleisösi suhtautuvat asiaan? Hanskat tiskiinkin ja kirves kaivoon?

Voit myös miettiä kokemuksiasi lomamatkalla ulkomailla: tunnet ruokalistan sanaston, osaat kysyä reittiä rannalle, mutta entä jos joudutkin asioimaan lääkärissä tai löytötavaratoimistossa? Viestintäkumppanisi puhuukin sinulle vierasta kieltä murteellisesti tai hyvin nopeasti?

Kyky asettua toisen asemaan tilanteessa, jossa viestijät eivät ymmärrä toisiaan täydellisesti, halu ymmärtää ja tulla ymmärretyksi, on kielitietoisuuden ydin.

Ulkomaalaistaustaisten määrä Suomessa on kymmenessä vuodessa kaksinkertaistunut. Ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden määrä korkeakoulussa tulee myös suhteessa kasvamaan, sillä maahanmuuttaja-taustainen väestö on nuorta: vuonna 2017 maahanmuuttaja-taustaisista 77 % oli alle 14-vuotiaita.

Ikäluokkien pienentyessä työelämä ja sitä kautta korkeakoulut myös tarvitsevat yhä enemmän maahanmuuttoa.

Ammattikorkeakouluissa suosituin on terveys- ja hyvinvointiala (vuonna 2017 49 % maahanmuuttajien ensisijaisista hauista), mutta työelämän ja koulutuksen tasa-arvon kannalta on oleellista, että monimuotoisuus lisäänty jatkossa myös muilla koulutusaloilla.

Kielitietoisuus on käsitteenä moniulotteinen ja hankala hahmottaa. Olemme Korko-hankeessa määritelleet kielitietoisuuden kolmen eri näkökulman kautta: Kielitietoisuus tarkoittaa ensinnäkin sitä, että tunnistamme ympärillämme olevan kielten moninaisuuden ja huomioimme sen työssämme. Se on osa ajanmukaista opettajan ammattitaitoa: kyse ei siis ole erityisosaamisesta vaan läpileikkaavasta, kaikilta opettajilta vaadittavasta taidosta.

Toisekseen on ymmärrettävä, että kieltä ja sisältöä ei voi erottaa toisistaan. Opettaessamme sisältöjä opetamme samalla myös oman alamme kieltä ja olemme kielellisiä malleja, alamme kielen asiantuntijoita. Suomen kielen oppimista ei siis tapahdu vain suomen tunneilla, vaan se on jatkuva prosessi, jota jokainen opettaja voi kielitietoisella toiminnallaan tukea.

Kolmanneksi kielitietoisuuteen liittyy myös ymmärrys kielitaidon kehittymisestä. Kielen oppiminen on yksilöllinen ja epätasainen prosessi, ja opiskelijan kielenosaamisen tason tulkitseminen on vaikeaa. Saatamme tehdä päätelmän hyvästä akateemisesta kielitaidosta pintasujuvan keskustelun perusteella, vastavuoroisesti saatamme arvioida opiskelijan ammatillisen osaamisen todellisuutta heikommaksi hänen kielitaitonsa perusteella.

Vieraskieliselle opiskelijalle kieli on siis sekä oppimisen kohde että oppimisen väline.

[Audiolla](#) opiskelijat Sahar ja Leyla kertovat, millaisia käytännön ongelmia he ovat kohdanneet korkeakouluopinnoissaan.

Kielitietoisessa toimintatavassa korostuu huomion kiinnittäminen omiin kielenkäyttötapoihin opetus- ja ohjaustilanteissa:

- Oman opetusalan kielenkäyttöä kannattaa pohtia. Mikä on tyypillistä oman alasi kielelle? Mitkä asiat toistuvat?
- Ennakointi auttaa jokaista opiskelijaa. Sanalistat, tuntien sisällöt sekä tärkeimmät materiaalit kannattaa pitää saatavilla jo etukäteen.
- Ole selkeä. Puhu vain yhdestä asiasta kerrallaan ja käytä yksinkertaisia rakenteita. Toista ja korosta. Siirry sujuvasti aiheesta toiseen.
- Käytä visuaalisia keinoja.
- Älä kiirehdi. Varsinkin verkko-opetuksessa etenemistähti kiihtyy huomaamatta. Tauota ja hidasta, anna aikaa prosessointiin.
- Varmista, että opiskelija tietää, mitä häneltä odotetaan. Mallivastaus tai esimerkki esseen rakenteesta voi joskus olla paikallaan.
- Monikielisyys on resurssi: oppimista tapahtuu kaikilla kielillä, ja kieliä voi käyttää myös rinnakkain.

Kyse ei siis ole valtavista muutoksista opetuksessa, vaan enemmänkin **ajattelutavan muutoksesta**, oman toiminnan ja sanoman selkiyttämisestä, josta hyötyvät kaikki opiskelijat.

Kielitietoisuus hyödyttää paitsi korkeakouluyhteisöä myös työelämää, johon korkeakoulusta valmistuvat aikanaan sijoittuvat. Heidän mukanaan kielitietoinen asenne ja toimintatavat siirtyvät ja juurtuvat osaksi yhteiskuntaa, jonka yritysten ja työyhteisöjen tulee myös olla valmis ottamaan osallisiksi Suomeen ulkomailta rekrytoitavat maahanmuuttajat.

Kirjoittajat **Ella Hakala** ja **Johanna Granlund** toimivat TUNI-yhteisön yhteisessä [Korko-hankkeessa](#). Korko-hankkeen tavoitteena on sujuvoittaa maahanmuuttajataustaisten henkilöiden pääsyä korkeakoulutukseen ja tukea korkeakouluopinnoissa selviytymistä ja työllistymistä.

Korko-hanke on kerännyt tietoa kieli- ja kulttuuritietoisesta opetuksesta ja ohjauksesta [Moodle-kurssille](#).